

Miquel de Moragas: el futur és àudio-visual

Hi haurà un dia en què la televisió espanyola sigui el menys important dels competidors dels mitjans catalans. Desenes de cadenes transnacionals envairan el nostre país via satèl·lit. Miquel de Moragas, un dels més prestigiosos comunicòlegs de l'actualitat, explica l'estratègia a seguir.

Ramon Aymerich

Nascut a Barcelona el 1943, Miquel de Moragas i Spa ha estat un personatge clau en el desenvolupament de l'estudi de la comunicació al nostre país. El que és considerat per molts l'home clau de la Facultat de Ciències de la Informació no ha perdut la seva capacitat per entusiasmar-se. Ja sigui parlant de Barça, o del que ell anomena l'experiència catalana, de la qual ha esdevingut un defensor incondicional en els fòrums internacionals. Altrament, com podrem comprovar, el futur que Moragas dibuixa per al nostre país no és, ni de lluny, tan sinistre com alguns ens voldrien fer pensar.

—Hi ha qui diu que el futur conseller de Cultura hauria de ser comunicòleg. ¿Tanta importància han adquirit els temes relacionats amb la comunicació?

—Home, jo no ho havia sentit dir mai això, suposo que deu ser una broma; però sí, és evident que sense una política comunicativa, difícilment es pot parlar de política cultural, i que ambdues han d'anar coordinades.

—Darrerament s'ha posat molt de moda parlar d'«espai de comunicació». ¿D'on ix aquest concepte i a què es refereix exactament?

—Fins ara, s'havia parlat d'un espai de comunicació europeu, com a contraposició al marc dominant de comunicació, el del món anglosaxó. Però també és evident que hi ha un espai de comunicació propi a cada estat. En el cas de les nacions sense estat, de cultures com la nostra, espai de comunicació, espai àudio-visual de comunicació, és el que estaria creant TV3 donant cobertura a tots els països de parla catalana. El que està clar és que els estats, contràriament al que es diu, fan política comunicativa i defensen el seu espai cultural i lingüístic.

—Per tant, vostè deu ser totalment partidari de la intervenció institucional

en el camp de la comunicació.

—Sí. I en el nostre cas, no fer-ho ens podria resultar realment perjudicial. Cal evitar de caure en el parany de la liberalització. Nosaltres juguem a la contra, tant en l'àmbit institucional —on les competències són mínimes—, com en el mercat. La legislació existent contempla les demandes mitjanes de l'estat, mentre que la realitat social catalana és sensiblement més rica.

—¿I en l'àmbit del mercat? Tal com s'estan jugant els peons de les televisions privades, es constata una absència de l'empresariat català en el tema de l'àudio-visual...

—Bé, això, té una raó de ser. Jo sempre he criticat l'avantprojecte de televisions privades perquè atempta contra la construcció de l'espai comunicatiu del qual parlàvem. És a dir: no es contempla l'existència de la nostra llengua i la nostra cultura. Si pensem també que l'abast de les futures televisions privades haurà de ser obligatòriament estatal, entendrem el perquè d'aquest absentisme empresarial català...

—Actualment està treballant en el projecte d'un Llibre Blanc sobre les llengües minoritzades europees i les seves relacions amb els mitjans àudio-visuals. ¿Hi ha experiències o models que puguin ser utilitzats a casa nostra?

—La veritat és que la realitat del nostre país va molt per endavant de la resta de nacions europees sense estat. Per dir-ho així: viatjant com a català se'm fa difícil de sentir-me integrant d'una cultura marginal. Ben a l'inrevés, cada vegada es té més la sensació, a Europa que som una minoria bastant especial. Pel que fa al Llibre Blanc, la CEE ha trobat el tema inte-

ressant, però la cosa va per a llarg.

—¿Quin és el balanç que fa de l'activitat de TV3 en aquests darrers anys?

—Molt positiu. L'experiència ha demostrat que la llengua catalana no és un entrebanc per vehicular productes de masses. Nosaltres vam fer un petit estudi amb motiu del II Congrés de la Llengua Catalana, i vam veure que el rebuig i

l'acceptació dels programes no és condició de la llengua, i té altres lògiques. La teleafició dominada pel factor lingüístic és petita. El català no és cap obstacle per crear un espectacle de masses. En el cas valencià, i de la Televisió Valenciana, jo confio i espero que la nova experiència demostrarà que la gent s'habitua immediatament a l'ús normal de la llengua catalana. Afortunadament, el català és un idioma fàcilment comprensible per als castellanoparlants, i això és una experiència molt diferent al cas d'Euskadi, on la cosa és més dura. Jo crec que la televisió és positiva perquè normalitza la llengua. Si més no, la familiaritza, i coses com Dallas o el futbol han realitzat un servei extraordinari.

—En altres entrevistes heu parlat, però, del perill d'esdevenir un país de traductors...

—Sí, aquest és un risc que correm si no es coordinen esforços en tots els àmbits. Per ser presents, cal també produir. Penso, però, que el nostre país compta encara amb un factor interessant que sovint s'oblida, i em refereixo a la gran quantitat de televisions locals que tenim. Quan es parla d'amateurisme, s'oblida que tota aquesta gent és un potencial de producció pròpia molt important. En conjunt, però,

l'èter, tal i com s'ha portat fins ara, ha estat una eina beneficiosa.

—Parlem del futur. *¿Quin paper poden jugar les nacions europees en un món dominat pels satèl·lits i la televisió per cable?*

—Bé, anem per parts. Pel que fa als satèl·lits, no hi ha dubte que estan evolucionant molt ràpidament i és probable que d'ací a uns anys ens trobem amb satèl·lits capaços d'oferir catorze o setze cadenes diferents. Per entendre's: amb una mateixa antena parabòlica es podran rebre setze programacions diferents amb continguts ben variats. I això sí que és una competència exterior preocupant.

—*¿I pel que fa al cable?*

—Si tenim en compte el que s'ha fet en altres països, es pot veure que les intencions que s'amaguen al darrere del cable no obeeixen generalment a necessitats socials de cultura i comunicació. El cas francès és paradigmàtic: primer s'inventen la xarxa, i després es demanen què en fan. I el que solen fer és distribuir un flux de dades relacionat amb bancs, grans empreses, etc. En tot cas, la demanda d'informació convencional és molt subsidiària, i que els estudis de rendibilitat d'aquesta xarxa es fa en funció d'aquestes inversions empresarials. L'altre perill és que les xarxes de cable serveixin per introduir missatges transnacionals.

—*El cablejat de l'àrea metropolitana barcelonina és una realitat ben propera...*

—Sí, i això planteja un problema del qual no s'ha parlat massa i que és tan important com el dels satèl·lits. *¿Què passarà quan els grans municipis dels Països Catalans tinguin les seves pròpies xarxes de cable? ¿Quina política es derivarà del control municipal d'aquestes xarxes? ¿Es farà una política cultural pròpia, deslligada d'una política global d'àmbit nacional? A mi em semblaria molt perillós. Cal pensar que, molt sovint, les xarxes locals no fan altra cosa que ser transmissores de la cultura transnacional, de difusió dels satèl·lits.*

—*En resum, que el futur no és massa espe-*

rançador. ¿Es pot parlar de catalanisme, com fan alguns?

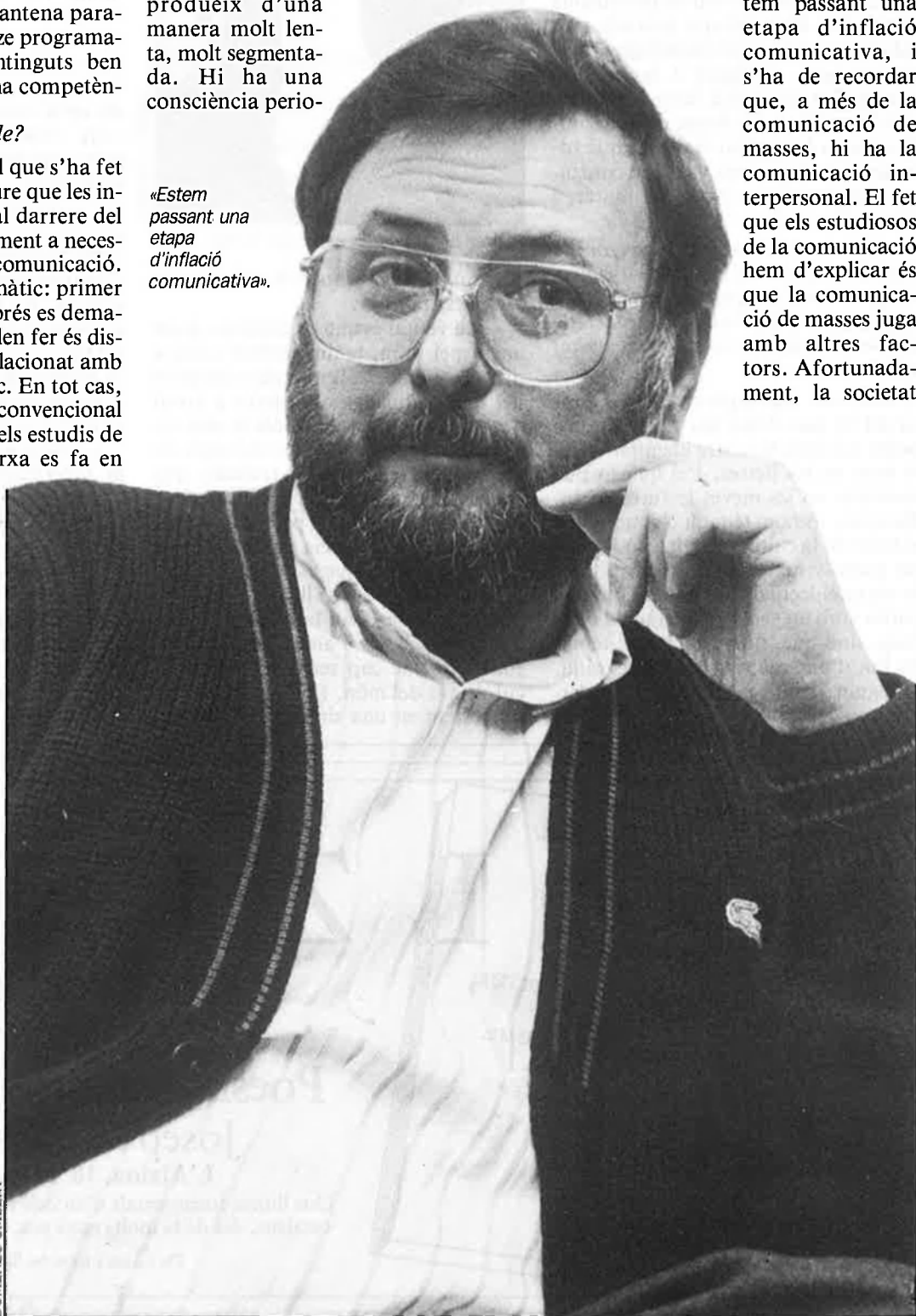
—En tot cas, un catalanisme relatiu. Cal acostumar-se a pensar que els canvis en el futur de la comunicació ja no seran igual als experimentats en els darrers anys. Per explicar-ho ràpidament; quan va arribar l'explosió àudio-visual, i molta gent va passar de no tenir televisió a tenir-ne, va ser una sotragada generalitzada. Per contra, la implantació d'aquestes noves tecnologies es produeix d'una manera molt lenta, molt segmentada. Hi ha una consciència perio-

«Estem passant una etapa d'inflació comunicativa».

dística que diu que tothom tindrà antena parabòlica, tothom tindrà video-terminal, etc. Però tu estudies realment el tema, i el que es diu realment és que el 1990 un 7 per cent de la població tindrà accés al satèl·lit, i que el 1992, possiblement serà el 20 per cent. En definitiva, serà un canvi molt gradual i poc generalitzable.

—*¿Cal esperar un nova banalització de la televisió?*

—La banalització, ja la vivim. Estem passant una etapa d'inflació comunicativa, i s'ha de recordar que, a més de la comunicació de masses, hi ha la comunicació interpersonal. El fet que els estudiosos de la comunicació hem d'explicar és que la comunicació de masses juga amb altres factors. Afortunadament, la societat

DOMÈNEC UMBERT

no és únicament mass-mediàtica.

—*¿Pel que acaba de dir, no resulta paradoxal que per construir el nostre espai comunicatiu hàgim de refiar-nos d'una tecnologia com és l'èter, tot just ara que el satèl·lit i el cable semblen condemnar-lo a la desaparició?*

—És curiós, ¿no? Però permet-me que parli de l'èter com una vella-nova tecnologia. Se'm fa difícil parlar de vella en una cosa que tenim fa pocs anys. Això només em confirma en la idea que tant els polítics com els moviments socials han d'abandonar actituds apocalíptiques davant les tecnologies de la comunicació, ja siguin a favor o en contra. Fer política a favor d'un país vol dir utilitzar les noves tecnologies. Encara no ha arribat el dia en què totes les tecnologies ens vagin en contra. Jo segueixo veient espai per lluitar, i l'èter n'és un.

—*Hi ha un determinat sector de l'opinió que segueix identificant el nostre país amb un país de lletraferits, amb una intel·lectualitat distanciada dels mitjans àudio-visuals. ¿És veritat això?*

—Jo crec que aquesta imatge deriva del fet que el lloc des del qual es va poder defensar la nostra identitat va ser el món de les lletres. Pel que jo puc constatar en les meves lectures periòdiques, tothom té molt clar aquí que el futur de la cultura catalana és al sector àudio-visual. I això ho diuen també els intel·lectuals. Jo no veig pas que parlín amb un sentit de distància o rebuig, sinó que, quan tracten el tema, ho fan d'una manera molt integrada, ja siguin sociòlegs, poetes o lingüistes...

DOMÈNEC CARBÓ

«L'èter encara és un espai per lluitar».

—*Som un país modern amb tots els ets i uts, doncs...*

—La veritat és que els catalans, quan anem pel món, tenim moltes coses a dir, per explicar. Tenim més complex del que realment es constata a nivell mundial. Avui dia ser català és una cosa important a nivell internacional, almenys en el sector que jo treballo, que és el de la comunicació i la cultura. Puc dir, no sé si amb orgull però sí amb sorpresa, que l'experiència catalana fa que la gent escolti el que està passant. No hi ha moltes cultures i llengües del món que puguin ser avui laboratori de comunicació. I els Països Catalans ho som. No tinc cap sensació d'estar al cul-de-sac del món. Potser també perquè estem en una situació tan difícil,

ens situem una mica a l'avantguarda de les experiències mundials.

—*El seu paper com a divulgador en el camp de la comunicació al nostre país ha estat ben important. ¿Actualment, pensa que el nivell dels estudis comunicatius ací pot comparar-se al de la resta d'Europa?*

—Per ser honestos, el que més interessa al món en aquests moments és la mateixa experiència catalana o més que no pas el que puguin fer els seus investigadors. Ara, a mi hi ha un altre problema que em preocupa, és l'aparició d'un fet recent que no és privatiu nostre. Em refereixo al creixent secretisme en la investigació. S'estan realitzant cada vegada més estudis promoguts pels grups inversors en les xarxes de comunicació i això està portant al perill del secretisme. S'hauria de reclamar que les investigacions de prospectiva sobre la comunicació fossin orientades al coneixement de l'opinió pública i als polítics. En temes com l'avantprojecte de les televisions privades, o la Llei d'Organització de les Comunicacions, la presència dels investigadors hauria d'haver estat molt superior. El debat se n'ha ressentit i ha estat molt pobre.

—*Vostè ha estat degà de Ciències de la Informació un parell de vegades. Quan algú li diu que la facultat hauria de desaparèixer, ¿quina defensa en fa?*

—Primer, hi ha una demanda social important. Tot i les dificultats d'uns estudis bàsicament de tipus pràctic, penso que la Universitat en conjunt està fent un paper insubstituïble en la formació dels comunicadors, la qual cosa no vol dir que en el futur no hàgim de

Col·lecció dirigida per Joaquim Molas

L'ALZINA

L'hora del lector

Seguit de

Poesia, realisme, història

Josep M. Castellet

L'Alzina, 18. 216 pàgines

Dos llibres fonamentals d'un dels més importants crítics catalans, des de fa molts anys pràcticament introbables.

De venda a totes les llibreries

Jordi Valls, universal

Sota la denominació «Vagina Dentata Organ» ha publicat quatre discos insòlits. A part, hi ha la seva relació i l'activitat amb la part més radical de l'avantguarda musical anglesa, i moltes coses més. De Jordi Valls, només n'hi ha un.

pensar en reformes. Jo sóc partidari d'ampliar el marc dels estudis. Mantenir la formació actual i obrir-se camí a altres formes, com ara cursos de postgrau, especialitats de segon cicle. En fi, una pluralització dels estudis. Al mercat professional hi ha lloc per a l'especialista i per al periodista genèric. L'altre factor és que la facultat desenvolupa també una tasca teòrica de certa importància. Ara, tot això no vol dir que no faci les meves crítiques.

—¿I quines són?

—Que, després de dotze o tretze anys de funcionament, els professors hauríem de tenir més capacitat d'auto-crítica pel que fa als nostres mètodes, la nostra dedicació. En un moment com l'actual, amb un edifici recentment estrenat, hauríem d'estar a l'altura del nou repte.

—¿Com interpreta l'actual buit de poder en la gestió de la facultat?

—Jo confio que serà una crisi de creixement. Tenim uns equipaments que estan molt per damunt de la mitjana de les altres universitats públiques, perquè hi ha centres molt pitjor equipats i amb una matrícula molt alta. La gent ha de veure clar que estem defensant una opció pública que darre-rament ha realitzat un salt qualitatiu important. Es tracta, doncs, de preocupar-se'n molt seriosament.

—Per cert. Tornem a la investigació.

¿La transmissió de partits del Barça fa augmentar l'audiència o no?

—Amb el Barça passa una cosa. Com que hi ha molt barcelonista defraudat per la política seguida per la direcció del club, i això ja fa uns anys que dura, el club ha deixat de ser factor de consum comunicatiu. És una enquesta feta a un quiosquer, no creguis, no l'ha encarregada cap alta institució.

—Per tant, poden pactar amb qui sigui...

—Bé, el tema del pacte de Nunez amb TV espanyola és més important del que es pensa. Els que el defensen diuen que és interessant per tal que el club tingui millor imatge a nivell d'estat. I a mi em sembla que la manera de donar una bona imatge no és aquesta, sinó que TV3 vengui els drets a televisió espanyola. És molt significatiu: TV espanyola pot emetre per tot Espanya i TV3 ha de quedar reclosa a Catalunya. El que hem de defensar és justament tot el contrari, que TV3 sigui una televisió normal; és a dir: que no només circuli a l'interior, sinó que pugui emetre cap a fora. Aquest pacte és en tot cas un símptoma ben evident del que alguns pretenen fer amb la nostra televisió. □

La «família» Valls, al complet.

Santi Palos

Endinsar-se en la biografia de Jordi Valls i Jové és treure el cap a una parcel·la, petita però força fascinant i colpidora, de la cultura catalana dels darrers anys. I, alhora, desconeguda. Hi ha avui encara poques persones al nostre país que coneguen de les activitats, o inclús l'existència, d'en Valls.

Un personatge que, malgrat desenvolupar-se en un context llunyà, sempre ha alçat i ha mantingut ferma una actitud coherent de cara al seu país. I en el qual, al cap i a la fi, a les arrels de la seva visió (anti) artística no podem deixar de reconèixer un cert entroncament amb el surrealisme, empor-danès i multice-lular, per exemple, de Salvador Dalí, mai agafat en un sentit fofo i acadèmic-residual, sinó en la vessant corrosiva, mordaç, que navega per les fosques fondàries del sub-

conscient humà, individual i col·lectiu, amb un tarannà prou particular.

Val a dir, per això, que els seus productes no son aptes per a llepafils, que cal enfrontar-s'hi amb una mirada diferent en relació a les arts convencionals. Tanmateix, no s'hi ha de cercar segones lectures o interpretacions sòcio-semiòtiques. Com va declarar una vegada, «no anem d'intel·lectuals ni de filòsofs, som gent violenta que acceptem la nostra violència, que tractem de canalitzar en els nostres projectes... *All is abstract, little baby*».

Jordi Valls va néixer, ara deu fer prop de trenta-cinc anys, a Barcelona. Als disset, després de viure alguns fets insòlits (com passar tres nits a la gàbia d'un psiquiàtric, al sud de l'Índia) elegix l'autoexili i se'n va a viure a Londres. Quan allí esclata el *punk*, n'és un entusiasta seguidor. Ho viu al màxim, sense deixar-se'n perdre cap concert (ha vist en directe pràcticament tots els